

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

*Осауленко К.В., здобувач вищої освіти,
Науковий керівник: Мірошніченко О.В., канд. екон. наук
Сумський державний університет*

В умовах розвитку ринкових відносин, де відбувається конкурентна боротьба за місце на ринку, де ціни формуються під впливом ринкових сил, таких, як попит та пропозиція, проблема раціонального використання ресурсів стає все актуальнішою. Оптимізація рівня витрат на одиницю продукції є одним із найважливіших чинників підвищення ефективності діяльності підприємств та підвищення його конкурентоспроможності. Підприємці все частіше звертають свою увагу на ефективність використання ресурсів, та раціонального розподілу для максимального зменшення витрат виробничо-господарської діяльності, що як резерв підвищення прибутковості такої діяльності є запорукою фінансової стабільності та розвитку підприємств.

Актуальність питання зумовлена й тим, що серед пріоритетних проблем організації та ведення бізнесу в Україні є висока собівартість вітчизняної продукції, відсутність фінансових ресурсів для розвитку, відсутність системи розвитку, адекватного до потреб управління. Усе це потребує від керівників підприємств впровадження та застосування сучасних технологій управління витратами, їх економії та запобігання втратам [4].

Витрати є важливою та складною економічною категорією, яка має значний вплив на фінансовий результат діяльності підприємств. Тому інформація про витрати займає провідне місце в системі управління як підприємством загалом, так і кожним його структурним підрозділом. Витрати відіграють важливу роль також і тому, що вони є основою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а

також ефективність діяльності, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів господарювання. Величина витрат має значний вплив на формування фінансових результатів, а також є основою для оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання [4].

Момент реального споживання ресурсів, виконаних робіт чи послуг, під час якого відбувається відтік коштів із підприємства прийнято вважати часом виникнення «витрат першої групи». Під час документального оформлення факту зменшення активів або збільшення зобов'язань виникають «витрати другої групи». «Витрати з економічної точки зору» формуються з метою надання інформації для планування, аналізу та прийняття рішень, а також для формування цін на продукцію. «Витрати з бухгалтерської точки зору» призначені для розкриття інформації про діяльність підприємства, яку можна у фінансовій звітності певного суб'єкта господарювання [1].

Економічна наука досить багато уваги приділяє питанню обліку виробничих витрат. Такі категорії, як «затрати», «видатки» та «витрати» в економічній літературі зазвичай сприймаються як синоніми. Про рівнозначність категорій «витрати» і «затрати» стверджує така група економістів, як М. Булатов, І. М. Поклад, А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, які визначають затрати як суму витрат на формування та використання у процесі виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) економічних ресурсів.

На противагу їм виступає інша група авторів, яка чітко розділяє вищенаведені поняття. Найбільш точно та вичерпно поняття «затрати» та «витрати» визначають Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов та Г.В. Макухін. На їх думку, «затрати – це вартісний вираз обміну та трансформації ресурсів підприємства, а також їх невідшкодований вихід за межі підприємства» Витрати, у свою чергу, вони визначають «...як неминулі затрати підприємства, які сформува-лися раніше й перетворилися на минулі в цьому звітному

періоді». Практично всі витрати, крім тих, що списуються у звітному періоді, на їх думку, у бухгалтерському обліку є затратами [2].

Таке різноманіття підходів до визначення фінансових ресурсів підприємства, безумовно, свідчить про багатогранність категорії. З метою об'єднання ключових характеристик було запропоновано авторське визначення витрат – це сукупність виражених у грошовій формі витрат ресурсів (матеріальних, нематеріальних, трудових та фінансових), які використовуються суб'єктом господарювання протягом звітного періоду для здійснення своєї діяльності.

Таким чином, особливої уваги набуває проблема щодо посилення контрольних функцій обліку, підвищення аналітичної, оперативної облікової інформації, своєчасного подання користувачам правдивої, неупередженої інформації, а також розробки методики використання інформаційних потоків для прийняття зважених управлінських рішень стосовно зниження витрат та підвищення доходності підприємства, посилення їх ділової активності [3]. До основних елементів потрібно віднести первинні та зведені бухгалтерські документи, облікові реєстри, внутрішню та фінансову звітність.

Потрібно розуміти, що крім елементів облікової політики ще мають місто методи контролю за витратами основними з яких є порівняння.

Якщо базою порівняння є планова величина витрат, то контроль виконується за критерієм ступеня виконання плану:

$$P_v = \frac{Af}{Apl} * 100\%, \quad (1)$$

де P_v – виконання плану витрат, %;

Af, Apl – фактична і планова величини витрат.

Про те, що робота є дійсно ефективною свідчить співвідношення:

$$Af \leq Apl \text{ і } Pv \leq 100. \quad (2)$$

За допомогою функції обліку та аналізу систем управління витратами формується механізм управління за відхиленням.

Витрати можуть виражатися абсолютними та відносними показниками.

1. Відносні показники витрат:

- витрати на одиницю продукції (собівартість одиниці продукції) об'єктивно показують динаміку витрат;
- витрати на одиницю виміру обсягу продукції (1 грн.) обчислюються на усіх рівнях управління.

2. Абсолютний показник витрат у формі кошторису є універсальним і найбільш рейтинговим для контролю за витратами. Він дає змогу порівнювати фактичні витрати з плановим показником, виявляє відхилення за видами витрат і навіть може показати їх причини. Якщо обсяг виробництва продукції має натуральний вимір (однопродуктове виробництво), то функція витрат виражається формулою:

$$B = N * Vz.o + Bp, \quad (3)$$

де B – загальні витрати за період, грн.;

N – обсяг виготовленої продукції в натуральному вимірі;

$Vz.o$ – змінні витрати на одиницю продукції, грн.;

Bp – постійні витрати за період, грн.

Під час використання системи обліку «стандарт-кост» контроль рівня витрат набуває певних особливостей. Відповідно до сутності «стандарт-косту» обліковується те, що має статися, а не те, що за фактом сталося, з наступним відображенням відхилень, які виникли.

На практиці використовують два варіанти облікових записів.

За першим варіантом за Дт рахунка «Виробництво» відображають фактичні величини прямих витрат і нормативні – для непрямих витрат, списання витрат на готову продукцію з Кт зазначеного рахунка відбувається за нормативною собівартістю.

За другим варіантом за Дт рахунка «Виробництво» відображаються нормативні витрати; готова продукція також оцінюється за нормативною собівартістю.

Отже, можна сказати що, система облікового забезпечення управління діяльністю підприємства цілеспрямована в першу чергу на задоволення потреб менеджменту щодо своєчасного отримання комплексної, правдивої та релевантної інформації з ціллю прийняття виважених управлінських рішень.

Тому для забезпечення фінансової стабільності та зменшення ймовірності ризиків банкрутства необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності на рівні підприємства, враховувати можливий вплив різних чинників для встановлення оптимальних пропорційних співвідношень обсягів результатів діяльності. Для певного врегулювання поточної діяльності та можливого покращення в майбутньому необхідно здійснити наступні заходи:

- оптимізувати рівень постійних витрат за рахунок адміністративних витрат шляхом підвищення контролю за статтями з метою уникнення непередбачених витрат та здійснювати нормування адміністративних витрат, встановлюючи максимально можливу відносну величину адміністративних витрат у загальних витратах.

- зменшити рівень змінних витрат через оптимізацію собівартості, зокрема витрат на оплату праці – шляхом підвищення продуктивності праці та здійснювати регулярний оперативний контроль за правильністю нарахування загальної суми заробітку.

Після проведення заходів щодо оптимізації обсягу витрат підприємству вдасться налагодити стабільну прибуткову діяльність та зменшити негативний вплив витрат на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Перелік посилань:

1. Грицай О. І. Сутність витрат промислового підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. 2009. В 2 т. Т. 7. С. 68–72.
2. Давидович І. Є. Управління витратами: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
3. Подолянчук О. Сутність обліково-аналітичної інформації та її роль у системі контролю сільськогосподарського підприємства. *Економіка АПК*. 2010. №3. С.54–57
4. Фізлова Л. Д., Харченко В. О. Витрати підприємства, їх значення та вплив на ефективність роботи підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. С. 101–105.

ОБЛІК ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Слісаренко О.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У ринковому середовищі будь-який бізнес працює з метою отримання певного доходу. Отримання доходів є показником ефективної роботи та розвитку суб'єкта господарювання. Зростання доходів є основою для самофінансування та задоволення матеріальних та соціальних потреб працівників. Тому правильне визначення доходів та їх своєчасне відображення в бухгалтерському обліку набувають важливого значення для організації ділової діяльності.

Велика увага приділяється питанням обліку доходів за видами діяльності у працях таких науковців: Гудзь Н.В., Садовська І.Б., Цал-Цалко Ю.С. та інші.